

Trajektorie of development theory: Capitalism, Socialism and beyond

David Slater

klíčová slova:

modernization theory, North-South divide, neoliberalism, marxism, development

obsah:

Studovaná stať přináší pohled na vývoj a uplatňování různých rozvojových (ekonomických) teorií v odlišných prostorách světa. Autor v úvodu článku předkládá důvody sebevědomí západního světa (USA) v sebe sama položených na ekonomické prosperitě, fungující vládě a křesťanství. Toto sebevědomí vedlo až ke snahám expandovat tyto vlastní osvědčené systémy pro rozvoj jiných především středo a jihoamerických států. Zatímco na jedné straně autor předkládá pozitiva tohoto vývoje jako budování policejních složek, soudního, školského a zdravotnického systému aj. na druhé straně dodává, že tyto aktivity šli v ruku v ruce s expanzí amerického kapitálu do všech složek tamních ekonomik. Následně se autor posunuje do období po druhé světové válce, kdy vzniká nová tzv. „modernizační teorie rozvoje“, která je však založena na oné výše popsané dřívější spolupráci zemí. Tato teorie byla založena na nekritickém pohledu na západní svět na jeho selektivním chápání a na ignoraci vlastních místních specifických podmínek. Za odklon od této teorie je dle autora odpovědná především národní radikalizace a vznik několika národních konfliktů. Došlo tak k zavržení univerzální aplikovatelnosti „modernizační teorie“. Jejím nástupem bylo praktické uplatnění neoliberální teorie s příznačnými deregulacemi, privatizacemi a volným obchodem. Za problémy v zemích mimo OECD nově z důvodu propojenosti ekonomik a institucí začaly přiznávat odpovědnost i vlády zemí OECD. V tomto období pod taktovkou neoliberálních teorií byla dávana větší váha daným státům a kritizován byl především veřejný sektor jako největší brzda rozvoje. V další části se autor pokouší vysvětlit neúspěšnost socialistického způsobu rozvoje. Pouští se zde do konkrétního rozboru socialismu obecně ho však nevidí jako skutečnou alternativu ke kapitalismu a jeho prosazení v mnoha zemích spojuje se specifickými podmínkami daných zemí v dané době než racionální volbu většiny obyvatel. Na závěr poukazuje na ovlivnění současných teorií rozvoje novými například enviromentálními či feministickými směry.

komentář:

Příspěvek jako celek na mě působí více jako obhajoba západních zemí v jejich postupu než jako skutečný pokus o objektivní zamyšlení nad příčinami jejich chování. Zcela mi v článku schází možná polemika nad negativy mezikulturního transferu inovací, nad určitou cítěnou zjištěností pomoci západního světa tomu méně rozvinutému, polemika nad tím zda je skutečně možné pokládat snahy západních zemí za pomoc jiným nikoliv sobě samým.

otázky:

Jaký způsob vývoje je lepší? Přinášet do místní kultury externí „inovativní“ mechanismy vzniklé za odlišných podmínek v jiných situacích, pokud se daný stav jeví jako nevyhovující a způsoby vlastního řešení absentují, nebo nevystavovat vlastní vývoj neověřitelným experimentům a s vidinou neefektivního fungování systému vyčkávat na řešení vycházející z místí kultury?

Pokud bych použil příměr: nač otevírat dveře, které jsou již dávno dokořán. Poté by má stěžejní otázka zněla: jak rozeznat, zda jsou tyto dveře stejné?

Dokážou vůbec státy drobných velikostí, snad i velikosti ČR, vytvářet vlastní osobité cesty rozvoje, či jsou z logické omezenosti vlastních zdrojů odkázány na import těchto rozvojových teorií (inovací)?

12 Myths about hunger

Holly Pool-Kavana

klíčová slova:

hunger, myth, inequity, distribution, debt

obsah:

Předkládaný článek předkládá argumentaci oproti 12 vybraným stereotypům v uvažování o světovém hladu a boji s ním, které nazývá mýty o hladu. Lze je rozdělit na mýty založené na člověkem neovlivnitelných základech, jako je nedostatek jídla na světě, přírodní katastrofy, příliš mnoho lidí žijících na světě a na mýty postavené na určitých strukturálně institucionálních podmínkách. Těch druhých je naštěstí daleko více a snad by to mohlo být i předzvěstí, že se společnost skutečně cítí odpovědná za hladovějící. V argumentaci vyvracející tyto stereotypy se nejčastěji opakují různé obdoby nerovných podmínek oblastí s hladovějícími obyvateli, ať již k zaměstnání, či k platu, či ke kupní síle, k půdě, k nájmu půdy, k finančním přebytkům na modernizaci, k informacím, snad i ke vzdělání, obecně ke zdrojům. Pokud lze v těchto argumentacích vypořádat nějakého viníka, objevuje se pouze sporadicky v podobě vlád jak zemí postižených hladomory, tak těch zemí nejvyspělejších. Bez jakékoliv ambice daného článku na popsání důvodu světového hladu lze v autorově argumentaci vysledovat příčiny v konkrétních nákupních motivacích a snad určité nákupní etice každého zákazníka delegovaná do určité míry na národní státy ve smyslu pobídek k takovému chování zákazníků.

komentář:

Článek velmi stručně a věcně vyvrací jednotlivé stereotypy a musím přiznat, že i takové, kterými jsem trpěl sám. Jeho struktura je velmi provokativní, jelikož stále pouze vyvrací další a další důvody vzniku světového hladu, ale vlastní názor na jeho příčiny hladovému čtenáři nezprostředkuje. Článek tak určitým způsobem vyvolává pocit, že odpověď na

otázku, co je příčinou světového hladu, neexistuje. Pokud by to tak opravdu bylo, kde je diskuse způsobu dekolonizace bývalých držav, kde jsou otázky cel a dovozních kvót zemědělských produktů, kde otázky tlaku na trvale udržitelný rozvoj zemí, které se oproti těm „vyspělým“, ještě vyvíjet téměř nezačaly. Článek ve svých argumentacích nabízí určitou odpověď na otázku, co je příčinou světového hladu, ale nedomnívám se, že úplnou.

otázky:

Co je příčinou světového hladu?

Je vůbec možné z pozice rozvinuté země pomoci hladu těm nerozvinutým?

Je vůbec za současného nastavení rozložení moci a zdrojů ve světě možné něco změnit?

Mohli by vůbec existovat vyspělé země ve své nynější podobě, kdyby nebylo těch zaostalých?

The Green Revolution

Graham P. Chapman

klíčová slova:

agricultural produce and productivity, transplanted, crosses, enviroment, fertilizer, pesticide

obsah:

Autor v úvodní části vysvětluje co je to zelená revoluce s odvoláním na Malthusova slova před dvěma sty let. Její kořeny pak vidí v několika hladomorech v Asii a Africe před a v průběhu studené války, kdy snaha o skutečné řešení problematiky hladu byla ze strany rozvinutých zemí překryta spíše soupeřením o loajalitu k jedné či druhé pólce bipolárního světa. Přičemž jak kapitalismus tak socialismus nabízel zcela odlišné způsoby řešení situace. Od 50. let 20. století došlo ke vzniku institucí zabývajících se šlechtitelstvím nových plodin s cílem jejich vyšší výnosnosti. Primární motivace byla snížit plodiny do zakrslých variet a zvětšit jejich plody. Tyto nové druhy plodin však měli i řadu nových nežádoucích vlastností jako vyšší náchylnost k nemocem a nižší schopnost vzdorovat škůdcům. Jejich rozšíření tak bylo úzce spojené i s šířením pesticidů, fungicidů ale samozřejmě hnojiv. Tyto hnojiva měla ještě jednu zvláštnost a to tu, že musela být kombinována s dostatkem vody, tedy vyžadovala závlahové systémy pro své použití. Zjistěte ne posledním ale taktéž velice tíženým problémem tohoto specifického druhu pomoci byla samotná kvalita zemědělských produktů, která se značně snížila a tlačila tak i na snížení své ceny. Přes veškeré své problémy však čísla v zemích jako je Pakistán, Indie a jiné státy Asie a latinské Ameriky ukazují na značné zvýšení zemědělské produkce. Hned však ve své další části autor uvádí cenu, která musela být zaplácena za tento produkční růst. Nadměrné zatěžování země vodou (zasolování), přísun pesticidů do půdy, zvyšování externích vstupů do pěstění, útlum malých zemědělců, neudržitelnost

v dlouhodobé perspektivě, vyšší zranitelnost vyšlechtěných plodin a další jevy demonstrují druhou stánku úspěchu. V závěru se autor pokouší zamýšlet nad dalšími možnostmi směřování. Konstatuje, že regiony jako jsou Čína a Indie populačně výrazně porostou i v budoucnu, rozšiřování zemědělské půdy již nebude možné, rostoucí příjmy budou umožňovat spotřebu více produktů denní frekvence a taktéž masa. Jako možné řešení spatřuje v biotechnologiích, agrolesnictví, organického zemědělství a samozřejmě v genetickém inženýrství.

komentář:

Článek je psán velice fundovaně a silně se s ním ztotožňuji. Navíc ve mně evokuje silné asociace na články předchozí. Myšlenka, která ve mně probudila největší zájem, je konstatování kritiků, že přes veškerou snad dobrou snahu pomoci slabším zemím je tolik ceněná síla genetického inženýrství financována a ovládána obrovskými korporacemi, jež vědí, že bude předmětem zisku. Tato kritika se mi jeví jako zcela zásadní, pokud bude pomoc chudým zemím motivována ziskem rozvinutých zemí, popřípadě korporací z těchto zemí, tak může být úspěšná jen těžko. Pro malé zemědělce bude jen těžko finančně dostupná a jejich nedostupnost je bude jen více diskvalifikovat oproti větším zemědělcům, kteří se však již ze zjištěných důvodů budou soustřeďovat na export. Z tohoto důvodu mi víra v genetiku nepřijde příliš opodstatněná.

otázky:

Je možné vůbec uvažovat o pomoci, když je tato „pomoc“ formulována a definována z finančních prostředků soukromých subjektů?

Je vůbec možné systémově připravované pomoci směřovat až k samotným jednotlivým lidem v postižených regionech?

Tehri: a catastrophic dam in the Himalayas

Peter Bunyard

klíčová slova:

dam, human against nature, deforestation, India, environmental, government

obsah:

Článek popisuje okolnosti výstavby obrovské přehrady blízko města Tehri, v Himalájích v Indii. Přes řadu konkrétních datových údajů jako je výška hráze, počet dotčených vesnic a obyvatel je celý článek psán v jakémsi kulturně antropologickém duchu, je prokán příběhy a mýty tamních obyvatel referujících o jejich vztahu k místu. Autor patrně vědomě rezignuje na jakousi objektivitu a nepokrytě vyjadřuje nesouhlas s postupem indické administrativy. Své argumenty staví především na nešetném zacházení s prostředím a s místní komunitou, na tvrzeních, že daná stavba postihne ty chudé z této lokality a benefity přinese jiným, především bohatým a daleko odtud, na nesouhlasu s tím, že obrovské přehrady tohoto typu můžou být skutečným řešením nedostatku vody v Indii, argumentuje záborem půdy, seismicky aktivní oblastí, celou

řadou jiných vadných a defektních přehrad, skutečností, že nikdo jiný než místní lidé nedokáže s tamní půdou hospodařit s takovou efektivitou a šetrností jako oni. V závěru popisuje aktuální situaci z roku 1997. V této části se již snad i více politizuje a přestává hledat argumenty proti stavbě, ale napadá neprůhledný a neetický postup indické administrativy. Otištění příspěvků obdobného zaměření jiných autorů poukazuje na snahu medializovat citlivý enviromentální problém a snahu hledat spojence pro své stanovisko. Do jisté míry jeho závěrečný update přesouvá těžiště problému od otázky přehrada ano či ne k otázce jak vytvářet relevantní enviromentální lobby v nezápadních zemích.

komentář:

Jak se až po přečtení tohoto posledního článku ukázalo, byla volba jeho pořadí na samý konec tohoto oddílu velmi vhodná. Článek do jisté míry naráží na konkrétní dopad zelené revoluce, tedy vyšší potřeby vody pro zavlažování zemědělských polí. Výše popsaná jednostrannost autorova záměru přímo navádí ptát se po otázkách z druhé strany. Jaké jsou dopady tamních povodní, jak chce zajistit zvyšující se nároky na vodu stále rostoucí populace, kolik vyrobí daná elektrárna energie, kolik přinese pracovních příležitostí. Přes veškerou autorovu zaujatost se však do jisté míry přikláním k jeho argumentaci. Řešení, která se snaží tvářit jako generální, jako spásná musí být nutně podezřelá. Stavba takového rozměru může být velmi pravděpodobně daleko více symbolem moci, snah o zdánlivý rozvoj o zviditelnění se, než skutečně systémovým řešením tamní situace se zdroji vody a potravin a to ani nelze mluvit o dopadech enviromentálních.

otázky:

Co zmůže jednotlivec popřípadě neziskový sektor proti názorům a záměrům silných investorů popřípadě vládám?

Jak si vysvětlit téměř demagogicky znějící výrok Světové banky?

Může někdo skutečně alespoň částečně objektivně zhodnotit, zda má dílo takového charakteru více výhod či nevýhod? A hned následující otázka musí nutně být, výhod a nevýhod pro koho?